

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2004 сыл
Алтынны 15
23 КҮНӨ
СУБУТА
№ 126
(9188)

Чөл олох — кэскил төрдө

ЧӨЛ ОЛОХ ПРЕЗИДИУМУН БАСТАКЫ МУНҢАБА

Алтынны 20 күнүгэр Чурапчытаагы физкультура уонна спорт институттар Чөл олох президиумун бастакы мунҥаба буолан ааста. Биллэрин курдук, бу сайын билиги улууслутугар тирээн турар темаба улахан конгресс ытыллыбыта. Түмүккэ Аан дойдутаагы чөл олох академиятын Чурапчытаагы отделениега тэриллэн, 27 киһилээх президиум талыллыбыта. Бу күнүгэр улууска академия президиона А.Н.Маюров кэлэ сылдьарынан, президиум бастакы мунҥабын ытта. Мунҥа президиона таһынан Чурапчытаагы отделение салайааччыта, улуус баһылыга И.Н.Амосов, президиум чилиэннэрэ уонна тэрилтэлэр салайааччылары, сыһыаннаах дьоннор кыттыны ылылар.

Академия президиона, профес-

сор А.Н.Маюров бэйэтин этинин видеомегнитофону холбоон, эмиз биир санаалааба толорор чөл олохо ыгырар тыллаах бард ырыатынан уратылык сабылаата уонна академия ылан кэлбит үлэтин кытта билиһиннэрдэ. Чөл олох хамсааһына бүтүн аан дойду үрдүнэн барар. Александр Николаевич этэринэн, кинилэр ыстар үлэлэрин бөдөҥ политической деятеллэр өйүллэр. Ол курдук, Саудовскай Аравия угумнааччы принца, Испания королевата, Камбоджа хоруола, Австралия премьер-министрэ, Уэльскай принц Чарльз, Тайвань Президиона уо.д.а. улахан государстволар салайааччылары хамсааһын сирдээбин бэлиттээбиттэр. Кинилэргэ Карачево-Черкессия, Удмуртия, Казакстан уонна Приморскай,

Хабаровскай, Ставропольскай кыраайдар, албох уобалас салаалалара кыттыһаллар. Өйөөбөт дойдунан эмиз бааллар. Олор, Александр Николаевич этэринэн, наркобизнес эйгэтигэр быһаччы сыһыаннаахтара харгыс буолар. Балабан ыйыгар Севастополь куоракка чөл олох тематыгар аан дойдутаагы таһымнаах семинар буолан аастытын сырдатта. Бу дьаһалга: "Чөл олох улох ылымна 100 сыла туолбут аатырбыт Чурапчытан делегаттар тоҕо суохтарый?" — диин кэлбит дьон ыйыталаһпыттарын тиризтэ. Бу кэннэ Александр Николаевич чөл олох ахсаабат пропагандиһа, биллиилээх хирург, 100 сааһын томтоһу туолбут Ф.С.Углов ытык үбүлүйүн бэлиттир түгүннэри слайдаларынан көрдөрдө уонна ол дьаһалга кытты-

ны ылбыт чөл олоху өйөөчүлэри билиһиннэрдэ.

Салгы президиум чилиэнэ, физкультура уонна спорт институтун научнай үлэсэ проректора М.И.Лыткин отделение бийылгы сылга ытыахтаах үлэтин кэспэстэ. Былаан биир сүрүн пуунунан чөл олох академиятыгар чилиэннэри бигэрэтии буолар. Мунҥа таһынан попечителлэри үлэсэ тардыы, улуус бюджеттыгар чөл олох үлэтин ытыгына анал строканы анааһын, нэһиликтэргэ чөл олох ячейкаларын тэрийии, улууска ситиһилээхтик үлэли сыйдыбыт "Саҕа" общество хамсааһынын сөргүтүү, дойду араас мунуктарыгар буолуохтаах чөл олох семинардарыгар, слеттарыгар, научнай-практической конференцияларыгар кыттыны

ылы, улуус бары нэһиликтэригэр Шичко ыһаматынан дьарыктары ытыы, Чурапчытаагы институтка чөл олох кафедратын тэрийии уонна сыл түмүгүнэн научнай-практической конференцияны ытыы соруктара былаанна бааллар.

Мунҥаха кэлбит интернат-оскуола невролог-врача И.А.Бельх, "Чэбдик" кулууп чилиэнэ Е.С.Маюров, тыһынын дьарыктанар сэдэх киһибит А.Д.Дрофеев бакаларын опыттарынан, үлэлэрттэн-хамнастарынан кэспэбиттэрэ сэнээрлиннэ. Түмүккэ президиум чилиэннэрэ ыһыныллыбыт былааннары бу сырыга буолбакка, сэтини ый саҕатыгар буолар научнай-практической конференцияга бигэрэтиргэ биир санааны ыһынылар.

Оксана ЖИРКОВА.

Пионерия 80 сылыгар

БИИР ХААРТЫСКА ИСТОРИЯТА

Оччолорго мин сана пионерга киирбитим. Ити, арааһа, 4-с кылааска быһылааба. Пионерга киирэрбитигэр улаханньык долгуйбутун ойдуубун. Билиги пионерскай дружинабыт Советскай Союз Геройа Зоя Космодемьянская аатын сүгэрэ. Дружина сبورугар билигин үөрүүлээх быһыыга-майгыга пионерга ылбытара. Оччолорго пионер оҕолор элбэх тимуровскай, шефскэй үлэни Ленин аатынан колхозка ыттарбыт. Биир саамай өйдөөн хаалбыт түгэмминэн толору механизациялаах сайылыгы аһы буолбута. Сайылык аһымытыгар пионердар суб-уотунньуктаабыппыт, үлээбиппит-хамсаабыппыт.

Ол кэмгэ Франциятан "Юманите" хаһыат корреспондента кэлэн ылдыһытаан, көрөн-истэн барбыта. Оччолорго тыа сиригэр бу бастакы толору механизациялаах, үлэһиттэр үлэлиир, олорор усулуобуйалара толору хааччыллыбыт дьылээх-уоттаах сайылык этэ. Билиги пионер-баһаатойдарбыт билигин "Саҥа олох" редактор-директора Попов Гаврил Гаврильевич уонна Кардашевская Анна Семеновна этилэр. Кинилэр салайымыларынан араас көрдөөх дьаһалларга, дьарыктарга, үлэсэ-хамнаска сылдьыбыппыт. Пионерскай ово савсыт ол курдук көрдөөхтүк, көдүүстээхтик аастыта. Бу хаартыскаба түспүт оҕолор үгүстэрэ билигин улуус салаалатыгар, оскуолаларга ситиһилээхтик үлэни сылдьаллар.

Л. ФЕДОТОВ,
Одьулуун орто оскуолатын саха тылын учуутала.

"САХАМЕДСТРАХ" — "КЫҢЫЛ КӨМҮС САЛАМАНДРА" ЛАУРЕАТА

Россияга икки үйэ арааһа өттүгэр уоттан страховкалааһыны киллэрбиттэрэ. Ол уреты бэлитинэн саламандраны талытара, хэлин ону страховкалааһын бары көрүгүнэригэр символ гыммытара. Онуоха манньыка олохурут буолуохтаахтар. Бастакытын, быһыгы дьон үһүээннэригэр саламандраны күлгэригэ маарынныыр уонна кыһаастар төлөн буолан кестер уоту араһааччылар ичинэн аабылара, ол иһин кинитэ суох испиискэ да умайбат дииллэрэ. Иккинчэн, кини этэ-симкэ тыһыны буолан уоту да умуроруон сөп диин этэллэрэ. Бу билиэ уһун сылларга умнууга хаалбытын сөргүтэн уонна чистээн Россияга страховкалыыр тэрилтэлэр дьон туһугар үлэлэрин күүһүрдэргэ, туспарарга анаан сылын ахсын кэнэтэн ытыллар "Кыһыл көмүс Саламандра" диин общественнай биримийэ олохтоһо.

Бийылгы сылга бу биримийэни туттары соторулаабыта Москвага үөрүүлээх быһыыга-майгыга ытылына. Страховкалыыр дьыала 20 номинациятыгар барыта 160 араас бөдөҥ компаниялар кыһыннылар. "Саамай бастын үлэсэ регионнаагы страховкалыыр компания" номинацията хаһаайыһынан Саха Республикатынан "Сахамедстрах" государственной страховкалыыр медицинскэй компания (генеральной директор В.И.Авксентьев) ааһтанан лауреат анал бэлитин тутта. Бу "Сахамедстрах" сыллаагы үлэтин түмүгүн үрдүктүк сыаналаһын бэлиттэ буолар. Экспертнай комиссия лауреаттары страховкалыыр үлэ хаачыстыбатынан, үп-харчы эргирин туруктаах буолуунан, страховой надзор федеральной сулуусатын сэрэтигэ биллэриллибэтэбинэн уонна нэһилиэннэ ордук кыамаат аранатын доруобуйатын туспарарга социальная көмө арааһын оҕоруунан көрөн сыаналаата.

"Сахамедстрах" Саха Республикатын страховкалыыр эйгэтигэр тоҕус сыл устата таһаарылаахтык үлэсээн кэллэ. Кини республика нэһилиэннэтин улахан агарын төлөбүрө суох медицинскэй өнгөнөн булгучулаах медицинскэй страховкалааһын үбүн суотугар хаачыйар. Аастыт сылга билиэсэ страховкалаамыт дьоннор төлөбүрө суох эмтэнэллэригэр миллиартан таһа солк. үп төлөмүтэ. Билигин

компанияга республика бары улуустарыгар 440 киһи страховкалаанна. Кинилэр эмтэнэллэригэр 300 баһыһаны кытары дуоһабардаахпыт. Билиги эксперт-врачтарбыт 20 тыһ. таһа экспертизаны оҕорбуттара. Бэйэлэрин бырааптарын көмүскэтээри 2,5 тыһ. киһи компаниян эпизиттээх үлэһиттэригэр сылдьан быһаары, көмө ылылар. Ол иһингэр 664 баһыһалар медицинскэй көмөнү оҕорууларыгар. Итилэртэн 81 киһилээх 426,5 тыһ. солк. суулаах эмт төлөбүрү бэрлиһибита.

"Сахамедстрах" нэһилиэннэ доруобуйатын туспарарга аналаах араас кэлимсэ программаларга кыттар. Холубур, СР Үлэсэ уонна социальная сайдыыга министерствотын кытары сөннөһүү быһыытынан, бу кэниги икки сылга сэрин уонна үлэ ветераннара чөлчөтүлээх лутевканын барыта 2 тыһ. таһа киһи Саха сирин санаторийдарыгар саннынан доруобуйаларын туспарыннылар. Вирускай ыарыылары сэрэтэн вакцинациялааһын былаан быһыытынан сылын ахсын ытыллар. Дьокуускайга страховой аптеканы аан маҥнайгынан "Сахамедстрах" аспыта. Суукканы эргиччи үлэлиир бу аптекага чөлчөтүлээх эмтэринэн үлэсэбэт, полистаах дьоннор туһаналлар. Ити барыта билиги компаниябыт Россия үрдүнэн страховкалыыр эйгэсэ үрдүкү таһымна тахсытын социальная уонна общественнай махтиэтинэн буолар.

Түмүккэ манньык бэлиттээн ааһар наадалаах. Сайдылаах Америкага 3 тыһ. кэригэ араас страховой өгө оҕоһулар, оттон Россияга ити өгө 100-тэн таһыбат. Ол да буоллар, страховкалааһын дойду экономикатын биир сүрүн салаатын быһыытынан таһан эрэр. "Кыһыл көмүс Саламандра" күрэхтэһиитэ страховкалыыр рынокка общество интэриэһин үрдэти, нэһилиэннэ страховкалааһынна культуратын туспарыга төрүөт буолуо диин улахан эрэл үөхкүр.

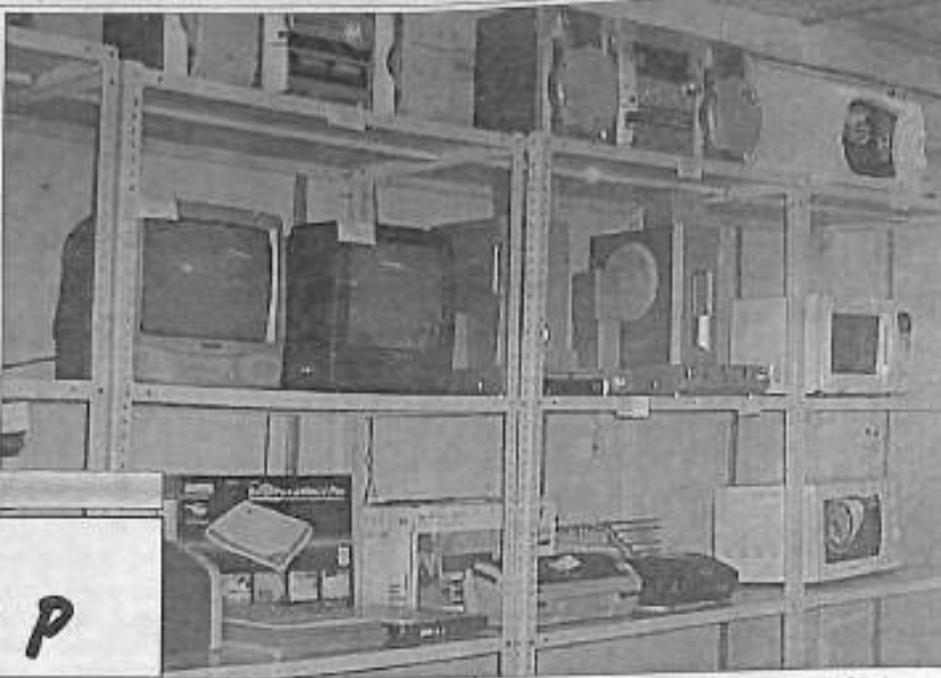
Александра СТРУЧКОВА,
"Сахамедстрах" генеральной
директорын солбуйааччы.

Чурапчы сализньэтин кирибэйэр киинигэр "Маарыкчаан" потреббшество жентуоратын дыктин илин энэригэр "Бытовая техника" диян суругу, бука, көрөн эрдэжит. Бу – бытовое техниканы уонна араас электрическэй тэриллэри атылыыр маҕаһыын. Кини хаһан тэриллибитин билэри бийиги "Маарыкчаан" потреббшество бырабыланыатын председателин солбуйааччы Ф.И. Поповаттан ыйыталастыбыт.

– Олох хаамытыгар сөп түбөһүнөрөн аныгылыы оҥоһуулаах телевизорга, холодильникка уонна атын да табаардарга нэһилиэньэ наадыһыга улаатан иһэр. Курдаттан атылаһан соһон-түйөн таһаарар

улуустарыгар тарҕатар. Нэһилиэньэттэн кирибит сайаалканын сирдэтэн потреббшество бырабыланыатын сакаас оҥорон түһэрбитинэн көрөн ыйга биридэ аралаллар.

– Дьон төһө сылдыарый?
– Дьоннор, интэриэһиргээн да буолуо, сүрдээһин сылдыаллар. Ол эрэри ордук сэрэдэттэн саҕалаан элбиһилэр. Ким сыбаайбаҕа, ким үбүлүөйгэ эбэтэр саҕа дьыз малааһыныгар бэлэх көрдүүр. Баастаан кэлэн көннөрү жереллөр, сыанатын үөртөллөр, атын сиргэ төлөгүн тэҥниһилэр быһыылаах, онтон дьэ калан ылаллар. Бийиги сыанабыт да сөбүгэр. Дьоккуускай куорат маҕаһынарыйтан 200 солк. кэринэ

Хааччыһы эйгэтигэр

МАННЫК МАҔАҔЫҔЫН БААР

биридиилээн киһиэхэ кыайтарбат, ол иһин ити анал маҕаһыын аһылына, – диятэ Фекла Ивансена. – Табаарбыт барыта Москвадан кэлэр, "Самсун", "Панасоник" уонна "LG" фирмалар оҥоһуктара – теле-радиоаппаратура уонна араас туттар тэриллэр. Поставщиктыт Москвагаабы "Вест Эксплокампани" диян Саха Республикатын үгүс улуустарын кытары үлэһэбитэ син бэлэҥэ буолбут тэрилтэ. Бийиги киини кытары баастаан атын бөлөх табаардарга үлэһилиһпит. Онтон, ылсарга-барсарга сөптөөх, хаһымыр собуус сыаналаах, бигэ экономическай туруктаах компания эбит диэммит, идэтибит маҕаһыын астыбыт. Сэбиэдиссэйинэн уонтан тахса сыл стажтаах, эргизэн үлэтигэр эриллэн бэлэҥэ оһурубыт М. И. Маркова аһаммыта.

Бу курдук ыйытылаһан билсэн баран, маҕаһыынга байытыгар кирибит. Кирири кытары өстүкүлэлээх витрина атыгар атылааччы остуола баар. Хаһыаттан сылдыарбытын истэн, сэбиэдиссэй Марта Ивановна тугу эрэ суруйа оҥорорун тохтотон, хаһаайыстыбатын билгитинэрэр.

– Маҕаһыыммыт бэс ыйын 20 күнүгэр аһыллыбыта, – диир киһи. – Табаарбытын "Вест Эксплокампани" диян тэрилтэ хааччылар, Москвадан Нерюнгрига дияри тирири суолунан араллар, онтон дуоһаардаах

араастаһар. Аны телеһүү механизмын сөбүлүүллэр. Ол курдук, нэһилиэньэ төлүүр кыага кыратын үчүттээн, пайшиктаахтарбытыгар кредиткэ бириэбит. Ол аата, табаар ылбыт киһи баастаан сыанатын аһарын биэрэр, онтон икки ый устата хаалбыт сууматын төлүүр. Инньэ быһаан, бүгүнгү туругунан барыта 50-тан тахса киһи кредит ылан төлөһө сылдыар. "Сакаас киинигэтин" тэрийэн, онно ким туохха наадыһарын суруйабыт. Кэлбит табаар ый иһинэн атылаһааччытын булар. Баастаан аһылларбытыгар улахан экраннаах телевидзордар, үс камералаах холодильниктар, түөрт камфоркалаах электрическэй оһоһтор, музыкальнай кииннэр атыыга барытара. Атырдыах ыйыгар 350 тыһ. солкуобай суумалаах табаар атыыга барыта, онтон бэлэҥэ ыйыгар эргирбит 420 тыһ. солкуобай буолла.

– Дьон ылбыт табаарын көрөн-истэн, үлэлирин-үлэһэбэтин бэрэбиэркэлиир буоллаахыт?

– Оннук. Табаар кэллээһинэ көрөн-истэн тутабыт. Алдыаммыт эбэтэр туох эмит биричининэн үлэһэбэт баар буолаһына, акт суруйан фирма бэрэстэбииталигэр төһөрүөхтээхпит. Ол эрэри оннук түбэлтэ тахса илик, билингитэ барыта үчүгэй туруктаах табаардар кэллэлэр. Манна аты-

лаһааччы ылаһына настройкалаан, таһан, хайдах үлэлирин көрдөрөн биэрбит. Баастаан аһылларбытыгар Владислав Аржаков диян студент уол каникулун кэмигэр прибор настройкаһыгар үлэһэбитэ. Билигин бухгалтер Владимир Пестерев оҥорор. Чурапчы сализньэтин иһигэр атылаһааччыларга дьыллэригэр тирири бириэбит. Оттон нэһилиэктэр олоһоохторо массынаалаах кириэн тута тийээн илдьэ бараллар эбэтэр бэйэлэрин маҕаһыыннарыгар сакаастаан ыллараллар. Табаардарбыт сүрүннээн "Самсун", "Панасоник" уонна "LG" фирма оҥоһуктара, ону саргы кэлин кэмгэ Новосибирскайтан "Схарлет" фирма кирири аһаллылар. Бу аасыт ыйдааһы табаар бүтэн эрэр. Сотору эмизэ аһалааһаахтар, Нерюнгридан кэлэр буоллар, суол хаайтарытыгар эһин нэһиэ-дэллэттэр.

Атылааччы остуолун утары уонна ойгоһос эркини кыйа тутсаһай оҥоһуулаах витринага араас эһилгэ табаар сааһыланан турар. Туох суоһун этэргэ уустук. "Самсун" фирма өгнөөх телевизорун үс көрүгэ 8860 солкуобайтан 12200 солкуобайга дияри сыаналаахтар. Видеоплеер бис арааһа кыстаммыт, сыаналара 3645 солкуобайтан саҕалаан 4219 солк. дияри. Киһи телевидение бэркэ хатаһалаан рекла-

малыыр хаттаһай экраннаах "LG" фирма телевизора 12580 солк. эбит.

– Оттон бу дьыгээһи кинотеатр, – диир Марта Ивансена, – 11280 солк. сыаналаах, хас да колонкалаах, экрана суох, өгнөөх телевизорга холбоон көрүллэр. Ити музыкальнай киһи баар, 7630 солк. сыаналаах.

"Панасоник" фирмага оҥоһулуубут телефакс 6720 солк. Билингити олох көрдөбүлүнэн буолбут компьютер ураты мизэстэни ылар. "Пентиум-4" Селерон компьютер системнай блогга 21000 солкуобайтан 24000 солк. дияри. Монитор, клавиатура, лазернай принтер, ксерокс, дискет арааһа эмизэ бааллар. Икки камералаах холодильник хас да көрүгэ кылбаһан тураллар. "Бирюса" сыаната 13950 солк., "Стинол" 16000, "Индексит" 18400 солк. эбиттэр. Салгыы көрөн истэххэ, бири витринаһы олоһу өтүүктэр, электродреллар, автомагнитолалар, телефоннай аппараттар уонна эрбиһилэр, о.д.а. ылбыттар.

Дьэ, бу курдук, хас биридии дьыэ көргэн-истэн оһу наадалаах табаардары, туттар тэриллэри атылыыр бэртээхэй маҕаһыын баар буолбут.

Р.СИБИРЯКОВА.

Хаартыскаһа: саҕа табаардар.

Оскуола олоһо

СОНУН ДЬАҔАЛ

Аасыт субуотага Болтоно орто оскуолатыгар Ийэ нэдиэлэтин түмүктүүр бизчэр буолан ааста. Оскуола ытар экспериментальнай үлэтин сүннүнэн "Аныгы алаас ийэлэрэ уонна кыргыттары" диян сүрдээх интэриэһинэй, сонун дьаһал ыйытылына. 5 кылаастан 11 кылааска дияри үөрэнэр кыргыттар уонна киһилэр ийэлэрэ икки хамаанданан хайдыһан күрэх былдыастылар. Баастаы түһүмэх "Алаас културата" диян. Манна эһэрдэ нүөмэрдэр сыаналаннылар. "Алаас оһотун сиэрэ-майгыта" диян иккис түһүмэххэ ситуациялары быһаардылар. Үһүс түһүмэххэ спортивнай күрэхтэһиилэр буоллулар. Төрдүс түһүмэх "Алаас уустара" диян. Манна кыттааччылар иһкэ уонна киһиэп быһыытыгар күрэхтэстилэр. Алаас исторياتын билиини тургутуһуу түһүмэхтэр төрөөбүт нэһилиэктитигэр, алаастарбытыгар, үрэхтэрибитигэр сыһыаннаах болуурустарга эһиллэттэстилэр. "Аныгы алаас ылын хаһаайката" диян алтыс түһүмэххэ ийэлэр уонна кыргыттар астаан аралбыт булуудаларын көмүскэстилэр. Сэттис "Алаас оһотун өйө-санаата" диян түһүмэххэ өс хоһооннорун тааһылар, ситэрэн-хоторон биридилэр. Ахсыс түһүмэх "Алаас экологията" диян ааттанна. Манна алаастарбытыгар үүнэр араас сибэккилэр гербарийдарын тааһы кыттааччылары улахан толкуйга түһөрдэ.

Түмүккэ кыайылаахтар быһаарылланнар, конкурс анал бэлэхтэрин оскуола социальнай педагога Н. М. Тимофеева туттартаата. Дьүүлүлүү сүбэ састаабыгар дьыэ көргөн специалиһа С.В.Кривошапкина, директоры иһигэр үлэһэ солбуйааччы В.И.Дьячковаһа, үрэх чаһыгар солбуйааччы Л.Н.Захарова кириэн үлэһэстилэр. Оһолорбут ийэлэригэр аһаан араас сиздэрэй буклеттары, стендалэри оҥорон аралтаан саала иһин киригэттилар.

А.А.ПОПОВА,
төрөппүт комитетын председатели.

Мин дойдум – Чурапчы

УЛУУ КУДАҔСА ДИЭН КИМИЙ?

Улууслут тэриллибитэ 75 сылын бэлиэтэри туран хантан хааннаахтыһый, кимтэн кииннээхпитий диян ыйытык бири дойдулаахтарбытын интэриэһиргэтиэн сөп. Онуоһа харданы Сэһэн Боло "Ленаһа нуучча кэлиэн иннинэ саха олоһо", Федот Захаров "Боотуруускай улуус сахаларын төрүт уустара" диян үлэлэриттэн булуоһо сөп.

Эллэй Боотур бири уола Дьон Дьанылы, киһиттэн Боотур Уус диян төрөөн Боотуруускай улуус нэһилиэктэрин уһаппыт. Холобур, Бологур Буххаат, Чаһы Боотур, Уот Айах Куудунһа диян бырааттыи ини-бии дьон баар эбиттэр.

Уот Айах Куудунһа 9 уолуттан, 9 кыһыттан Аан Өрүчэй диян уол ордон, киһиттэн Батас Мөндүкээн бизэ Хатылы төрдүн бизэ уолу төрөтөр. Уолаттар ааттара: Кытаанах Баллы, Уока Тэбэнэ, Үрүг Бас Болтоно, Ачаһар Ньамныах. Балартан Кытаанах, Болтоно, Ачаһар, Уокаа, Чэппиэдэй, Одьулуун, Төлөй (хатылылар нэһилиэктэрэ) үөскэбиттэрэ. Хатылы диян быдан былыргы киһи, Эллэй сизэ.

Куудунһа бырааттарыттан чакырдар, хадаардар уһаабыттар. Боотур Уус уола Бологур диян киһиттэн болуурдар уһуулар. Оттон Ураанай Боотур диян аһа уустан Сылан, Халлаа Үкэчи аһа уһууттан Алаһар нэһилиэктэрэ үөскэбиттэр.

Уот Айах Куудунһа олоһубут бириэмэтэ Петр I ыраахтааһы иннинээһи кэм булуоһоһа диян П.А.Ойуунускай сабаһалаабыт. Олоһубут сирэ Тааттаттан арһаа дияки Түөйэ үрэх ханһа өттүгэр, Майы Баалы диян күөл үрдүгэр. К.К.Колесов аһтарынан, бу күөлтэн Сылыһы баай 40 холло балыгы ыларэ эбитэ үһү. Оттон Р.М.Саввин: "50-нүс сыллардааһа күһүн куобаһыты сылдыан күһитэн 300 м хотугулуу арһаа икки үттээх, бири метрэни кыайбат үһүннээх үчүгэй баһаы баһана эмэх буолан суулан сытарын көрөбүт. Ону Улуу Куданһа муһгатын балыһын сүөкүүр күрүөтүн маһа диһиллэрэ", – диян аһтар.

Ф.Захаров бэлиэтиририэн, саамай эрдэтээһи номоһо кирибит киһинэн Уот Айах Куудунһа буолар. Бу сыһы тыллаах-өстөөх, модун санаалаах киһи буоларын аата да

этэр. П.А.Ойуунускай "Улуу Куданһа" сэһэнин сюжетын Петр Ванифатьевич Слепцов диян I Дьоксоһон нэһилиэһин киһитэ биэрбит. Киһи эһэтэ Ванифатий Слепцов диян Таатта Бэрээһин аһатын уһун сиригэр Наммара үрэх саамай бийаһнаах хөдүү сиригэр олоһуһан олоһубут, сэттэ оһотун собууру үөрттэрибит, саха төрдүн уһуордарын суруйбут киһи диян Р.М.Саввин аһтар. Онон бу сэһэн (кэһсээн) киһиттэн хаалбыт буолуон сөп эбит.

П.А.Ойуунускай бу сэһэһигэ "Усилить и ввести описание природы, усилить и рельефно внести типы Куданһа и Чэһыгар" диян суруйбута. Киһи Куданһа туһунан урут оһо сылдыан истэр эбит уонна ол матыһыын "Кыһыл Ойуун" поэматы суруйарыгар туһаммыт. "Улуу Куданһа" сэһэн 1929 сыллааһа "Чолбон" сурунаалга бэһээттэммит, 1930 сыл саһатыгар туспа киһигэнэн таһыбыт. Билингити аһааччы бу сэһэһи П.А.Ойуунускай айымныларын хомуурунньуһун II томуттан аһыан сөп. Айымныһа Улуу Куданһа дьонун-сэргэтин тымныһыттан, сүттэн, кураантан, дьантан-дьаһахтан быһаһаары баһыиндуолун, оһолорун толук ууран туран дьылһа-хаан ыйаһын утары барар уонна иннин биэрбэккэ тэһэ суох оһуһууга кирисэн өлөр. Киһи этэ-хаана уот сизмэ буолан сир үрдүгэр ыһыллар.

1999 с. улуус Бочуоттаах гражданина Г.Д.Ефимов бири дойдулаахтарыгар туһаһаан маннык этэн турар: "... улуу киһи төрүттээхпитинэн киһи туттуоһа, киһи аһын үйэтигэрэ, эдэр көлүөнэ ыччаттарга үтүө холобур оһорор туһууттан... Улуу Куданһа ыйаһын таатталары кытта кыттыһан бири сиргэ ыйаһаа, Чурапчы остолоһуойун Улуу Куданһа аһынан ааттыаһа, киһи аһынан мэтээл олоһуоһо, уруһуйдуоһа, хоһоон-ыһаа ыйаһаа, уус-уран айымныһы суруйуоһа. Улуу Куданһа уот сизмэтэ Өксөкүлээктэри, Ойуунускайдары, Субуруускайдары, Омоллоһонору, Болоһтору, Даланнары иһиллэтэ".

В.А.ПОПОВА,
улуустааһы А.А.Саввин аһынан музей научнай сотрудниһа.

Понедельник, 25 октября	Вторник, 26 октября	Среда, 27 октября	Четверг, 28 октября	Пятница, 29 октября	Суббота, 30 октября	Воскресенье, 31 октября
06.00 Телеканал "Доброе утро" 09.00 Новости 09.20 Харрисон Форд в фильме "Искатели потерянного ковчега" 11.30 Семейная драма Евгения Лозовского 12.00 Новости 12.05 "Женщины в любви" 13.20 Приключенческий фильм "Дикая охота Бинго" 15.00 Новости 15.20 "Угадай мелодию" 15.50 "Последний герой". Суперигра 17.00 "Пять вечеров". Понедельник 18.00 Вечерние новости 18.20 "Пан или пропал" 19.00 Сериал "Клон" 19.50 Жди меня 21.00 Время 21.30 "Московская сага". Многосерийный фильм 22.40 Следствие. "Королева красоты" 23.30 Ночное "Время" 23.50 "Фабрика звезд" 00.10 Искусство 00.40 "Подводный мир Андрея Мокриева" 01.10 Фильм "Лугу навсегда". До 02.45	06.00 Телеканал "Доброе утро" 09.00 Новости 09.05 "Московская сага". Многосерийный фильм 10.10 Сериал "Клон" 11.30 "Шутка за шуткой". 12.00 Новости 12.05 "Женщины в любви" 13.30 Дисней-клуб 13.50 Приключенческий сериал "Собачье дело" 15.00 Новости 15.20 "Угадай мелодию" 16.00 "Стилет". Многосерийный фильм 17.00 "Пять вечеров". Вторник 18.00 Вечерние новости 18.20 "Пан или пропал" 19.00 Сериал "Клон" 19.50 "Улицы разбитых фонарей". 21.00 Время 21.30 "Московская сага". Многосерийный фильм 22.40 Тайны века 23.30 Ночное "Время" 23.50 "Фабрика звезд" 00.10 "Звезды эфира" 00.40 "Теннисский паспорт". Документальный фильм 01.10 Комедия "Москва на Гудзоне". До 03.15	06.00 Телеканал "Доброе утро" 09.00 Новости 09.05 "Московская сага". Многосерийный фильм 10.10 Сериал "Клон" 11.30 Документальный детектив. 12.00 Новости 12.05 "Женщины в любви" 13.30 Дисней-клуб 13.50 Приключенческий сериал "Собачье дело" 15.00 Новости 15.20 "Угадай мелодию" 16.00 "Стилет". Многосерийный фильм 17.00 "Пять вечеров". Среда 18.00 Вечерние новости 18.20 "Пан или пропал" 19.00 Сериал "Клон" 19.50 "Улицы разбитых фонарей". 21.00 Время 21.30 "Московская сага". Многосерийный фильм 22.40 Секретное дело. "Кашмар президента Никсона" 23.30 Ночное "Время" 23.50 "Фабрика звезд" 00.10 Ударная сила. 00.40 "Формат" 01.10 Комедия "Брачные игры землян". До 02.50	06.00 Телеканал "Доброе утро" 09.00 Новости 09.05 "Московская сага". Многосерийный фильм 10.10 Сериал "Клон" 11.30 "Звезды эфира". 12.00 Новости 12.05 "Женщины в любви" 13.30 Дисней-клуб 13.50 Приключенческий сериал "Собачье дело" 15.00 Новости 15.20 "Угадай мелодию" 15.50 Многосерийный фильм "Стилет-2" 17.00 "Пять вечеров". Четверг 18.00 Вечерние новости 18.20 "Пан или пропал" 19.00 Сериал "Клон" 19.50 "Улицы разбитых фонарей". 21.00 Время 21.30 "Московская сага". Многосерийный фильм 22.40 "Человек и закон" 23.30 Ночное "Время" 23.50 "Фабрика звезд" 00.10 Ударная сила. 00.40 "Формат" 01.10 Стивен Спилберг представляет триллер "Исчезновение". До 02.50	06.00 Телеканал "Доброе утро" 09.00 Новости 09.05 "Московская сага". Многосерийный фильм 10.10 Сериал "Клон" 11.30 "Кумеры". 12.00 Новости 12.05 "Женщины в любви" 13.30 Дисней-клуб 13.50 Приключенческий сериал "Собачье дело" 15.00 Новости 15.20 "Фабрика звезд" 15.50 Многосерийный фильм "Стилет-2" 16.50 "Пять вечеров". Сегодня пятница 18.00 Вечерние новости 18.20 Документальный детектив. 19.00 "Основной инстинкт". Ток-шоу Светланы Сорокиной 19.50 "Пове чудес" с Людмилей Яковлевич 21.00 Время 21.25 "Фабрика звезд" 22.40 Что? Где? Когда? 00.10 Премьера. Молодежная комедия "Где моя тачка, чувак?" (2000 год) 01.40 Дольф Лундгрэн в боевике "Последний рубль". До 03.25	06.00 Новости 06.10 Фильм "Земля до начала времен-II" 06.30 Сериал "Приключения молодого Индианы Джонса" 08.25 Играй, гармонь, любимая! 09.00 Слово пастора 09.10 Здоровье 10.00 Новости 10.10 "Смак" 10.30 "Любовные истории". 11.10 Спецрасследование. 12.00 Новости 12.10 История с географией. 13.10 "Светлый Крамаров. Девять лет улич". 14.10 Улицы и улицы 15.00 Дисней-клуб 15.20 Николай Караченцов. Человек, который всегда опаздывает 16.10 Комедия "Белые розы" 17.50 Микки Маус в России 18.00 Вечерние новости 18.10 Криминальная Россия. 18.40 "Кто хочет стать миллионером?" 19.40 "Красное зеркало". Лучшее 21.00 Время 21.20 "Последний герой". 22.30 "Золотой грамфон" 23.30 Боевик "Убить Билла". 01.40 Мюзикл "Влюбил от раз". До 03.35	07.00 Новости 07.10 Фильм "Земля до начала времен-II" 07.40 Комедия "Найлон 100%". Далее по зимнему численности времени. 08.20 Армянский магазин 08.50 Дисней-клуб 09.10 "В мире животных" 10.00 Новости 10.10 "Непутевые заметки" 10.30 Пока все дома 11.10 Тайны века 12.00 Новости 12.10 Комедия "Мистер Бин" 13.50 Премьера. "Камелия" Драматический фильм 14.50 Дисней-клуб 15.20 "КВН - 2004" 17.30 Мы делаем "Ералаш" 18.00 Время 19.00 "Счастливые люди". 21.00 Время 21.45 Боевик "Убить Билла". 23.40 Шедоур Гоффри Родриго "Напоказ" 01.20 Боев. Бол сильнейшие профессионалов мира. Хитон Майкс Спектар 02.00 Тьерри Лормитт в детстве "Честное дело". До 03.55
05.00 "Доброе утро, Россия!" 08.45 "ВЕСТИ НЕДЕЛИ" 09.45 "Удина". Телесерия. 10.40 "В Городе". 10.50 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 11.00 ВЕСТИ. 11.30 ВЕСТИ-МОСКВА. 11.50 Т/с "Бедная Настя". 12.50 "Что хочет женщина". 13.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 14.00 ВЕСТИ. 14.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 14.30 Фильм "Режур". 16.40 ВЕСТИ-МОСКВА. 17.00 ВЕСТИ. 17.10 "Честный детектив". 17.40 "Удина". Телесерия. 18.40 Т/с "Бандитский Петербург". 19.50 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 20.00 ВЕСТИ. 20.50 "Спокойной ночи, малыши!" 20.55 Т/с "Камелия - 3". 22.00 Т/с "Сармат". 23.00 "ВЕСТИ+". 23.20 "Мой серебряный шар". 00.15 "Народный артист". 00.30 "Синемания". 01.00 "Формула-1". 03.10 "Дорожный патруль". До 03.23	05.00 "Доброе утро, Россия!" 08.45 Т/с "Камелия - 3". 09.45 "Удина". Телесерия. 10.45 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 11.00 ВЕСТИ. 11.30 ВЕСТИ-МОСКВА. 11.50 Т/с "Бедная Настя". 12.50 "Что хочет женщина". 13.45 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 14.00 ВЕСТИ. 14.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 14.30 "Частная жизнь". 15.30 Т/с "Сармат". 16.25 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 16.40 ВЕСТИ-МОСКВА. 17.00 ВЕСТИ. 17.10 "Кулаки и партнеры". 17.40 "Удина". Телесерия. 18.40 Т/с "Бандитский Петербург". 19.50 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 20.00 ВЕСТИ. 20.50 "Спокойной ночи, малыши!" 20.55 Т/с "Камелия - 3". 22.00 Т/с "Сармат". 23.00 "ВЕСТИ+". 23.20 "К-19". 00.15 "Народный артист". 00.30 Боевик "Одноклассники". 02.45 "Дорожный патруль". До 02.58	05.00 "Доброе утро, Россия!" 08.45 Т/с "Камелия - 3". 09.45 "Удина". Телесерия. 10.45 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 11.00 ВЕСТИ. 11.30 ВЕСТИ-МОСКВА. 11.50 Т/с "Бедная Настя". 12.50 "Что хочет женщина". 13.45 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 14.00 ВЕСТИ. 14.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 14.30 "Частная жизнь". 15.30 Т/с "Сармат". 16.25 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 16.40 ВЕСТИ-МОСКВА. 17.00 ВЕСТИ. 17.10 "Кулаки и партнеры". 17.40 "Удина". Телесерия. 18.40 Т/с "Бандитский Петербург". 19.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 20.00 ВЕСТИ. 20.50 "Спокойной ночи, малыши!" 20.55 Т/с "Камелия - 3". 22.00 Т/с "Сармат". 23.00 "ВЕСТИ+". 23.20 Тайна смерти Даревского". 00.15 "Народный артист". 00.30 Фильм "Казарат". 02.10 "Дорожный патруль". До 02.28	05.00 "Доброе утро, Россия!" 08.45 Т/с "Камелия - 3". 09.45 "Удина". Телесерия. 10.45 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 11.00 ВЕСТИ. 11.30 ВЕСТИ-МОСКВА. 11.50 Т/с "Бедная Настя". 12.50 "Что хочет женщина". 13.45 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 14.00 ВЕСТИ. 14.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 14.30 "Частная жизнь". 15.30 Т/с "Сармат". 16.25 ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 16.40 ВЕСТИ-МОСКВА. 17.00 ВЕСТИ. 17.10 "Кулаки и партнеры". 17.40 "Удина". Телесерия. 18.40 Т/с "Бандитский Петербург". 19.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ. 20.00 ВЕСТИ. 20.50 "Спокойной ночи, малыши!" 20.55 Т/с "Камелия - 3". 22.00 Т/с "Сармат". 23.00 "ВЕСТИ+". 23.40 Фильм "Апрель". 00.00 "Народный артист". 00.30 Фильм "Легенда Леканта". "Покорилась, ничего не видно". До 03.55	05.00 Комедия "Пана". 1979 г. 07.20 "Диплом Вуди". Мультсериал 07.40 "Золотой клот". 08.00 ВЕСТИ. 08.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 08.20 "Русское лето". 11.50 "Музыкальные паромы" 09.25 "Народный артист". 09.35 "Утренняя почта". 10.10 "Семейная драма". 11.00 ВЕСТИ. 11.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 11.20 "Сто к одному". Телеигра. 12.15 "В поисках приключений". 13.15 "Клуб сенаторов". 14.00 ВЕСТИ. 14.20 Фильм "Неупокоенные мстители". 1966 г. 16.00 Фильм "Трехцветный мангал". 18.00 "Воспитатель вечер "Анапага". 19.50 "В Городе". 20.00 ВЕСТИ. 20.25 "Зеркало". 20.35 "Честный детектив". 21.05 Комедия "Тени". 1991 г. 00.10 Боевик "Добрица". 02.15 Фильм "Турбулентность-3". 04.00 Футбол. ЦСКА - "Крылья Советов" (Самара). До 04.55	05.55 "Абрахам под черным флагом". Мультфильм. 07.05 "Следствие ведут Колобки". Мультфильм. 07.25 "Классическое кадетство". 07.40 "Восная программа". 08.00 ВЕСТИ. 08.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 08.20 "Стужа". 08.50 "ТВ Бинго шоу". 09.15 "Детишки о животных". 10.05 "Вокруг света". 11.00 ВЕСТИ. 11.10 ВЕСТИ-МОСКВА. 11.20 "Пирамиды". 11.50 "Тордак". 12.20 "Сам себе режиссер". 13.15 "Парламентский час". 14.00 ВЕСТИ. 14.20 "Фильм N17". 15.05 "Форт Боярд". 16.05 "В Городе". 17.05 "Комета смеха". 18.00 "Наши песни". 20.00 "ВЕСТИ НЕДЕЛИ". 21.00 "Специальный карнавал". 21.25 Фильм "Ангели Чарль". 23.25 Триллер "Скрытый утрост". 01.05 Фильм "Хэллоуин". До 02.51	
05.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ" 08.05 Сериал "БЕЗ СЛЕДА" 09.00 "СЕГОДНЯ" 09.20 "Криминальная Россия" 10.00 Сериал "МОСКВА. ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ОКРУГ - 2" 12.00 "СЕГОДНЯ" 12.35 Сериал "ТАКСИСТКА" 13.35 "Чрезвычайное происшествие" 15.00 "СЕГОДНЯ" 15.20 "ПРИНЦИП ДОМИНО" 16.25 Сериал "СОКРОВИЩА МЕРТВЫХ", 3 серия 17.35 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ" 18.00 "СЕГОДНЯ" 18.40 Детектив "СЛЕПОЙ" 19.50 Сериал "КОДЕКС ЧЕСТИ" 21.00 "СТРАНА И МИР". 21.35 Сериал "СВЕС В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ /США/ 22.25 "ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ". 23.30 "СЕГОДНЯ" 23.40 "ЗЕМЛЯНЕ" плюс... 00.45 Сериал "Скорая помощь" 01.40 Боевик "Опасная земля" 03.10 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ" 03.30 Сериал "ДИКИЙ МИР" 04.15 Сериал "Супершпионки". До 05.00	05.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ" 08.05 Сериал "БЕЗ СЛЕДА" 09.00 "СЕГОДНЯ" 09.20 "Криминальная Россия" 09.55 "ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД" 10.20 "РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ" 10.55 Сериал "СЛЕПОЙ" 12.00 "СЕГОДНЯ" 12.35 Сериал "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА: ВНЕЗАПНАЯ СМЕРТЬ" 13.30 Сериал "КОДЕКС ЧЕСТИ-2" 14.35 "Чрезвычайное происшествие" 15.00 "СЕГОДНЯ" 15.20 "ПРИНЦИП ДОМИНО" 16.25 Сериал "СОКРОВИЩА МЕРТВЫХ", 4 серия 17.35 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ" 18.00 "СЕГОДНЯ" 18.40 Детектив "СЛЕПОЙ" 19.50 Сериал "КОДЕКС ЧЕСТИ-2" 21.00 "СТРАНА И МИР". 21.40 "КОРОТКИЕ ВСТРЕЧИ". 22.40 Боевик "РОБИН ГУД - ПРИНЦИП ВОРОВ" 23.30 "СЕГОДНЯ" 23.45 "РОБИН ГУД - ПРИНЦИП ВОРОВ" 02.00 Бильярд 02.40 Сериал "ДИКИЙ МИР" 03.30 Сериал "Звездные врата" 04.15 Сериал "Супершпионки". До 05.00	05.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ" 08.05 Сериал "БЕЗ СЛЕДА" 09.00 "СЕГОДНЯ" 09.20 "Криминальная Россия" 09.55 "Кулинарный поединок" 10.50 Сериал "СЛЕПОЙ" 12.00 "СЕГОДНЯ" 12.35 Сериал "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА: Плохой мальчик сошел с ума" 13.30 Сериал "КОДЕКС ЧЕСТИ-2" 14.35 "Чрезвычайное происшествие" 15.00 "СЕГОДНЯ" 15.20 "ПРИНЦИП ДОМИНО" 16.25 Сериал "Сокровища мертвых" 17.35 "Чрезвычайное происшествие" 18.00 "СЕГОДНЯ" 18.40 Детектив "СЛЕПОЙ" 19.50 Сериал "КОДЕКС ЧЕСТИ-2" 21.00 "СТРАНА И МИР". 21.40 "К БАРЬЕРУ". 22.50 Боевик "БЕЗУМНЫЙ МАКС-3: Под куполом грома" 23.30 "СЕГОДНЯ" 23.45 "БЕЗУМНЫЙ МАКС-3: Под куполом грома" 01.15 Бильярд 02.35 Сериал "ДИКИЙ МИР" 03.25 Сериал "Звездные врата" 04.15 Сериал "Супершпионки". До 05.00	05.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ" 08.05 Сериал "БЕЗ СЛЕДА" 09.00 "СЕГОДНЯ" 09.20 "Криминальная Россия" 09.55 "Кулинарный поединок" 10.50 Сериал "СЛЕПОЙ" 12.00 "СЕГОДНЯ" 12.35 Сериал "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА: МЕДВЕЖАТНИК" 13.30 Сериал "КОДЕКС ЧЕСТИ-2" 14.35 "Чрезвычайное происшествие" 15.00 "СЕГОДНЯ" 15.20 "ПРИНЦИП ДОМИНО" 16.25 "Криминальная Россия" 17.35 "Чрезвычайное происшествие" 18.00 "СЕГОДНЯ" 18.40 Боевик "Морская пехота" 21.00 "СТРАНА И МИР". 21.40 ПРЕМЬЕРА. К юбилею Е.Примакова. "8 1/2 ЕВГЕНИЯ ПРИМАКОВА". Фильм из цикла "Новейшая история" 22.35 Двойки Балуши в детстве "ВЫХОД ОДИН". Канада/ 00.45 "КОМА: ЭТО ПРАВДА" 01.25 Бильярд 02.45 Сериал "ДИКИЙ МИР" 03.35 Сериал "Звездные врата" 04.25 Сериал "СУПЕРШПИОНКИ". До 05.10	05.10 Боевик "Морская пехота" 07.00 "СЕГОДНЯ" 07.15 Мультфильмы "ТЕРАКЛ У АДМЕТА", "ПРОМЕТЕЙ" 08.55 "БЕЗ РЕШЕТА" 08.25 "ДИКИЙ МИР" 09.00 "СЕГОДНЯ" 09.20 "РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ" 09.55 "Кулинарный поединок" 10.55 "КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС" 12.00 "СЕГОДНЯ" 12.35 "ОСОБО ОПАСЕН" 13.05 Комедия "БЕТХОВЕН - II" 15.00 "СЕГОДНЯ" 15.20 "ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД" 15.55 СВОЯ ИГРА 16.55 Сериал "ТАКСИСТКА" 18.00 "СЕГОДНЯ" 18.40 Профессия - репортер. 19.10 Сериал "МОСКВА. ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ОКРУГ - 2" 20.15 Фильм "Шик" 22.20 КОСТЯ ЦЮЮ. ЛУЧШИЕ БОИ. КОСТЯ ЦЮЮ - ЗАБ ДЖУДА. 23.20 Фильм "Сильнее двух лун" 01.30 "ФУТБОЛЛИСТКА" 03.15 Сериал "КЛАН СОПРАНО" 04.10 Шон Пенн и Гари Олдман в остронапряженном фильме "ОСТОЯНИЕ ИСПУЩЕНИЯ". До 05.15	07.00 Фильм "По аду к острову" 08.00 "СЕГОДНЯ" 08.15 "СКАЗКИ БАКЕНОВА" 08.45 Муф. "ВОЗВРАЩЕНИЕ БЛУДНОГО ПОЛТАЯ" 08.55 Сериал "2,5 ЧЕЛОВЕКА". Внимание! Перевод часов на зимнее время. 08.25 "ЕДИН ДОМА" 09.00 "СЕГОДНЯ" 09.20 "АЛЕКСАНДРОВСКИЙ СОК" 09.55 "TOP GEAR" 10.30 "ХОББИТЫ" 11.05 "ИХ ПРАВИ" 12.00 "СЕГОДНЯ" 12.20 "ВОЕННОЕ ДЕЛО" 13.05 Фильм "Колдун из Австралии" 15.00 "СЕГОДНЯ" 15.25 "ДАЧНИКИ" 15.55 СВОЯ ИГРА 16.55 Сериал "ТАКСИСТКА" 18.00 "СЕГОДНЯ" 18.40 "Чрезвычайное происшествие" 19.10 Сериал "МОСКВА. ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ОКРУГ - 2" 20.20 "ФАКТОР СТРАХА-III" 21.20 Фильм "ОДНАЖДЫ НА ДИКОМ ЗАПАДЕ". США-Италия 00.40 Журнал для чемпионов 01.15 Фильм "ХЭЛЛОУИН" 03.15 Фильм "ОБОРОТЕНЬ".	
07.00 "Новый день". До 08.00 18.00 "Секреты кино". Документальный сериал. 18.30 К 100-летию Софии Сидоровой. Семейный портрет. "Мы ее очень любим" 18.50 Вернисаж одной картины. 19.05 "Один номер из шести" 19.25 "Звезды Победы". К 60-летию Великой Победы. 20.00 "Три тыщиных туфлугара" 20.30 "Сага сира-Якутия". 21.00 "Сармат". К 90-летию поэта Ильи Чалыгина. 21.40 Реклама. 21.45 "Музыка - моя жизнь". Композитор Полина Иванова. 22.50 Из мировой коллекции короткометражных фильмов. До 23.00	07.00 "Новый день". До 08.00 18.00 "Остаться в живых". Документальный сериал. 18.50 "Тарган ааргы тутуугар" ("Панорама") студия. 19.10 Алмазная судьба. "По дорогам родной земли" 19.30 "Мушанан" директ кул. 20.00 "Саксуошая иль". 20.30 "Сага сира-Якутия". 21.00 Сага сирин Суруулаачы ларын союна тэриллэбит 70 сылгар. В.М.Новиков - Кунук Урастыырап. 21.40 Реклама. 21.45 Время спорта. 22.05 Реклама. 22.10 "Гость в Актёрской студии". Док. сериал. До 23.00	07.00 "Новый день". До 08.00 18.00 "Великие тайны и мифы 20 века". Док. сериал. 18.25 Реклама. 18.30 "Купунгу киби клубуна" (Бардыгас-ТВ). 18.55 "Закон и порядок". Прямой эфир. 19.25 Реклама. 19.30 Тиза сира. 19.55 Реклама. 20.00 Поет Ольга Иванова 20.30 "Сага сира-Якутия". 20.50 Реклама. 21.00 "Ридэм". Памяти Юрия Чергова. 22.15 Реклама. 22.20 "Кам" программа. 22.50 Из мировой коллекции короткометражных фильмов. До 23.00	07.00 "Новый день". До 08.00 18.00 "Чудеса юно". Секреты голливудских спецэффектов. 18.25 Реклама. 18.30 "Уруг халаапах дьегэллугар" 18.45 Дьоксуолайга "Ас-ул - 2004" дьаарбагга. 19.30 "Путь предателя" (Известные: от алкогольной и наркотизации). 20.00 "Я и фея моя". 20.30 "Сага сира-Якутия". 21.00 Эпик вопроса. 21.30 П.А. Ойуурускай ваггын Саха Академической театры 80 сылгар. "Умуллубат сулустар". 22.20 "Адреналиновая зависимость". Худ. сериал. До 23.05	07.00 "Новый день". До 08.00 18.00 К 160-летию Ано-Якутского тракта. "Маршрутами наших предков" 18.25 Реклама. 18.30 Галка. 18.50 Реклама. 18.55 "Канзорги". 19.20 Реклама. 19.25 "Вертикаль". Прямой эфир. 19.55 Реклама. 20.00 "Лик". 20.30 "Сага сира-Якутия". 20.50 Реклама. 21.00 Молодежный восток. 21.45 Реклама. 21.50 "Радости винные". 22.15 "Супершоки измени". Документальный сериал. До 23.00	16.00 ДТРА "Полярная звезда". Зерка. 16.25 "Телек". Наука и религия. 16.55 ДТРА "Полярная звезда". Путь к здоровью. 17.20 Память сердца. 18.25 Театр вещей. 18.35 Служба спасения 01. 18.55 "Лена-ТВ". Реклама, поздравления. 19.55 Реклама. 20.00 "Лик". 20.30 "Сага сира-Якутия". 20.50 Реклама. 21.00 "Табла айылганнах Муун урукт". 20.30 Сардаана. 21.05 "Карюсима". Художественный сериал. До 22.35	16.00 Туулук. 16.25 Реклама. 16.30 Джумууруонд. 17.00 Реклама. 17.05 ЯГУ - наша Айма матер. 17.25 Реклама. 17.30 "Один номер из шести". 17.45 "В небо как дома...". 18.00 Реклама. 18.05 Программа короткометражки НВК "Сага" в Москве. 18.25 Реклама. 18.40 "Ойос - страна удивительного открытия". 19.10 Реклама. 19.15 Азар балабан. 19.55 Реклама. 20.00 "Мингин истэ илкимит". 21.00 Трансформный эллинг. 21.30 "Сорордны". До 22.30

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Убаастабыллаах бииргэ үлэмэр табаарыстын, ар сыларга оройуоннаабы типографияга наборщиктан, метранжаһынан үлэстэбит. "Сага олох" редакци-оннай-издательскай холбоһук ГУ-га переплетчиктыр САВВИНА Мария Семеновна үйэ агардаах үбүлүөйүнэн ис сүрэхтэн эбэрдэлиибит!

Эн улустуу экономикага сайдарыгар бэчээт нөүгө сыраллаах үлэбинэн киллэрсибит кылааккын сыаналы-быт, ситиһилэргинэн кизэн туттабыт. Кили, табаарыс быһыгынан аһаҕас дууһабын, үтүөкэн майгыгын биһиримбит.

Баҕарабыт эйиэхэ, улахан дыа кэргэн кун-күбэй ийэтигэр, зэйбэс эбэтигэр, оболорун, сизэнэриг тап-талларыгар бигэнэн үлүннүк, дьоллоохтук олороргор. Кырдыарга бэринимэ, доруобай буол, мэлдьи үөрүү-көтүү эрэ аргыстан дикэн алгысты-тын тиздэбит.

"Сага олох" РИХ ГУ коллектива.

xxx

"Сахателеком" ААО Чуралчытаабы филиалын директорун, Улуус Муньбааһын депутатын, улустуу дьахталлар сэбиэттэрин председателин Светлана Даниловна ВАСИЛЬ-ЕВАНЫ Софья Сидорова аатынан бочуоттаах Знагынан наҕараадалааммыккынан итинтих-истинник эбэрдэлиибит!

Итиникитин даҕаны олобу кытары тэннэ хаддылаан, саҕаттан-сага сүрүзүннэри баһылаан-көһүлүкэн улустуу инники сайдыытыгар үрдүк табаарылаахтык, айымньылаахтык үлэлиэн дикэн эрэнэбит.

Баҕарабыт Эйиэхэ, Эн дыа кэргэнгар үлэбэ, үөрэхкэ үтүөкэн үгүс ситиһилэри, туй-гун доруобуйаны, дьоллоох-соргулаах байылыат олобу.

Улуус Муньбаа, муниципальной тэриллии дьаһалтата.

xxx

Убаастабыллаах салайааччыбытын, "Сахателеком" ААО Чуралчытаабы филиалын ди-ректорун, директордар сэбиэттэрин чилиэнин, улустуу дьахталларын сэбиэттин председа-телин, Улуус Муньбааһын депутатын Светлана Даниловна ВАСИЛЬЕВАНЫ Софья Сидоро-ва аатынан бочуоттаах Знагынан наҕараадалааммыккынан итинтих-истинник эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт бу эмирдээх-мускуурдаах олохо чэгин-чэбдик доруобуйаны, эстибэт эрчими, сылайбат сындааһыны, үрдүкэ дууһагар, сирдыгы саҕар үлэбэр дьолун си-тиһилэри, дыа кэргэнгар дьолу-соргуну.

Филиал коллектива.

xxx

Кун сиригэр күндүттэн-күндү килибитин, таптыр кэргэммин, амарах аҕабытын, зэйбэс эбэтигин Николай Данилович СОБАКИНЫ олобуг биир бэлэ түгэниэн-55 сааскын туолар күнүгүнэн дыа кэргэниг аатыттан итинтих-истинник эбэрдэлиибит!

Оҕо эрдэхиттэн көрсө-сэмэй майгыланан, дыа кэргэнгэ бэриниклээх буолуу, аймах аатын үрдүктүк тулуу күрдүк дэбинис килиэхэ бэринимбэт олус үтүө хаачыстыба-лардаахкын. Дьонго үтүө сыйлаһгынан, кыһалҕаны өйдүүргүнэн, көмөлөһөргүнэн ура-ты чорбойобун. Тэрээһиннээх салайааччы буоларгын, дьону-сэргэни сатаан түмэргин, кыайа тутан кэпсэтэргин куруук астына бэлэтиибит. Эн үлэбэ үлүлүүчү элпизтинэстээх буолан дьон-сэргэ билиинитин, махталын ыһаахкын ылабын. Итинэн билиги кизэн тут-табыт, холобур онгостобут.

Билигини атахпытгар туруорбут, олохтун булларбыт, үрдүк үөрэхтээбит сылаас сыһыаныг, улахан тапталыг иһин эркин күрдүк эрэнэр килибитигэр хоолдуктаах байы-быт хонгуйан туран махтанабыт.

Кэргэниг, оболорун, сизэнэриг ахсаабат кылааммыларынан, тапталларынан угут-анан барыбыт үөрүүбүтүн, ситиһилэбитин тэннэ үлэстэн, онтон эрчим ылан күскэр үүс эбинэн этэнгэ сырыт, доруобай буол дикэн алгыстытын аныыбыт. Билиги зийгин аптыбыт, ыга куулабыт, сырылааччы сылгыбыт.

Кэргэниг Ульяна Николаевна, кыргыттарыг, уолун, кийинтиг, сизэнэриг.

xxx

Хайахсыт нэһилиэгэр үлүннүк управляющайынан үлэстэбит ытыктабыллаах кэргэм-ин, аҕабытын, эбэтигин, убаастабыллаах убайбытын, бырааттытын Михаил Егорович СИЛЬЕВЫ 75 сааскын томточчу туолбуккунан итинтих-истинник эбэрдэлиибит!

Билиги тустулугар ахсаабат кылааммын, үтүө көмөн, ылыктаах сүбэн, истин-һыаныг иһин барҕа махталбытын аныыбыт. Күндү килибитигэр чэгин-чэбдик дору-убуйаны, дьолу-соргуну, өссө да үлэли-хамсы, кизэн өйгүнэн-санаабынан сүбэлми-алы сылдыаргар баҕарабыт.

Эбэрдэни кытары кэргэниг Акулина Петровна, кыһыг Галина, сизинг Алина, эдийинг Ирина Егоровна, Чуралчыт-тан Васильевтар, Кириллиннар, Нохтунскайдар, Потаповтар, Сунтаартан Федоровтар, Дьокуускайтан Сергеевтар, Васильевтар, Филипповтар, Егоровтар, Кириллиннар дыа кэргэттэрэ.

xxx

Күндү коллегабытын, Чуралчы орто оскуолатын саха тылын уонна литературатын учу-улын ЕРЕМЕЕВА Сардана Ивановна Россия Журналистарын сохонун кэххэтигэр чи-энинэн ылыллыбыккынан итинтих-истинник эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт айар үлэбэр үтүө ситиһилэри.

Чуралчы орто оскуолатын коллектива, профкома.

xxx

Ытыктыыр, истинник саныыр учууталбытын КУЗЬМИНА Анна Николаевна үйэ агардаах үбүлүөйдээх күнүгүнэн ис сүрэхтэтигэн эбэрдэлиибит!

Күндү килибит! Мэлдьи мичээр аргыстан, эбэрдин эрчимнээхтик, айымньылаахтык үлэстэ, санаабыт санааг барыта туола турдун дикэн үтүө баҕабытын тиздэбит.

Чуралчы интернат-оскуолатын 1989 с. бүтэрбиттэр.

"Сага олох" хаһыакка 2005 сыл бастагы агарыгар сурутуу саҕаланна.

Күндү аҕаагычы! УЛУУХУН ХАҬАТЫГАР СУРУТТАРЫГА ТИЭТЭЙ!

Сыаната:

чаһынай дьонго	6 ыйга – 200 солк.,
	5 ыйга – 175 солк.,
	4 ыйга – 140 солк.,
	3 ыйга – 105 солк.,
	2 ыйга – 70 солк.,
	1 ыйга – 35 солк.,
тэрилтэлэргэ	6 ыйга – 250 солк.,
	5 ыйга – 225 солк.,
	4 ыйга – 180 солк.,
	3 ыйга – 135 солк.,
	2 ыйга – 90 солк.,
	1 ыйга – 45 солк.

Сурутууну "Сага олох" РИХ ГУ ыытар.

ТЭРИЛТЭЛЭРГЭ, ЧААҬЫНАЙ ДЬОНГО АНААН ИҬЭР МУУҬУ БЭЛЭМНЭЭҬИҬНЭ, ТИЭЙИҬГЭ СЫАНАЛАР

2004 сыл алтынны 1 күнүттэн мууҬу бэлэмнээҬингэ уонна тиэийигэ манньк сыана-лары олохтуурга:

Биир кубической метр мууҬу бэлэмнээҬин, тиэийи: тэрилтэлэргэ—130, нэһилиэн-нээбэ—110 солк.

4 кубической метр мууҬу (биир массына) бэлэмнээҬин, тиэийи: тэрилтэлэр-гэ—520, нэһилиэннээбэ—440 солк.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онгосочуларга "Эрэл" пенсионнай фонда нөүгө билиги улустуу харууллут 1 млн. 200 тыһ. солк. босхо харчы ситэ туһанылла илигинэн ким баҕалаах нэһили-эктээҬи агентагы эбэтэр Чуралчы сэлэһинээтигэр Ветераннар дьизэлэригэр кэлэн дуогабардаһаргы-тыгар ыгырабыт.

Усуллубуйата: 2-тэн 8 тыһ. солк. дизри уклут килиэхэ 1-тэн 4 тыһ. солк. тиниэ фонда кини сче-тугар эбии угар. Билсэр телефон: 41-958.

"Эрэл" ГСПФ сэбиэтэ.

xxx

Персональной компьютердари өрөмүөнүбүн, настройкалыбын, Windows 95/98/ME/XP установкалыбын, антивирусниктар, арааһынай софтар. Билсэр телефон: 42-524.

УЧЕБНЫЙ ЦЕНТР ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

Производится очередной набор на заочные курсы профессиональной подготовки без выезда к месту учебы по следующим специальностям: бухгалтер-экономист, бухгалтер-кассир, продавец-кассир продовольственных и непродовольственных товаров, продавец-консультант непродовольственных товаров, инспектор по кадрам, секретарь-референт, социальный работник, делопроизводитель-архивариус, страховой брокер, индивидуальный предприниматель, контролер сберегательного банка, оператор ПЭВМ, официант-бармен, повар-кондитер, автоэлектрик, автомеханик, мастер шиномонтажной мастерской, монтажник линий и оборудования радиотелефонной связи, электромеханик по торго-вому и холодильному оборудованию.

Принем производится без ограничения возраста и уровня образования. Приглашаются также учащиеся старших классов. Цена полного курса обучения не выше 2990 рублей. Срок обучения до 4 месяцев. Зачисление, занятие и тест-экзамены осуществляются без выезда к месту учебы.

По окончании курсов высылается диплом и рекомендательное письмо для трудоустройства. За подробной информацией и для заключения договора на учебу обращаться письменно по адресу: 350072, Краснодарский край, г. Краснодар, ул. Московская № 40, учебный центр "УЦДОПК". Телефоны для справок: 8 (8612) 57-05-52, 46-71-81; 8 (918) 43-95-574.

АТЫЛЫБЫТ

2002 сыллааха онгоһуллубут УАЗ-22069 массынаны. Сыаната кэпсэтинэн. Билсэр телефон: 23-341.

xxx

2001 сыллааха онгоһуллубут УАЗ-3962 "Санитарка", 1996 сыллааха онгоһуллубут ВАЗ-21213 "Нива" массыналары. Сыаналара кэпсэтинэн. Билсэр телефон: 41-357.

xxx

1993 сыллааха онгоһуллубут, сүүрэ сылдыар "Жигули" массынаны. Сыаната кэпсэтинэн. Билсэр телефон: 41-063

Редактор Г. Г. ПОПОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чуралчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРБЫТ:
редактор – 41-332, отделлар – 41-265.
F-mail: Osanaoloh@churap.sakha.ru

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствота, Чуралчы улууһун "Сага олох" редакци-оннай-издательскай холбоһук государственной учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһуну хонтуруоаллуур уонна регистрациялар РФ бэчээккэ СР региональной управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациялаамыт нөүмэрэ – ПИ №19-0423.

"Сага олох" редакци-оннай-издательскай холбоһук ГУ. Офсетной бэчээт. Сакааһын № 126. Тираж 2182. 22. 10. 2004 с. бэчээккэ бэрилинэ. Хаһыат нэдиэлэбэ үстэ: оптуорунньукка, чаһиэргэ уонна субуотаба тахсар.

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэхэр буолбатах. Сурукка мыйлар чакчылар кырдыктаахтарыгар элпизтинэһи автор тус бэйэтэ сүгар.